

LUND UNIVERSITY

Kungliga kupper, frånvarande kvinnopionjärer, utpressning och postuma kallelser

Några glimtar ur de lundensiska hedersdoktoratens historia

Tersmeden, Fredrik

Published in:

Lunds universitets doktorspromotion

2023

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Tersmeden, F. (2023). Kungliga kupper, frånvarande kvinnopionjärer, utpressning och postuma kallelser: Några glimtar ur de lundensiska hedersdoktoratens historia. I *Lunds universitets doktorspromotion: Lunds domkyrka 26 maj 2023* (s. 108-164). Lunds universitet, Akademiintendenturen.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Den australiensiske kemisten och pedagogen Keith Trigwell mottager sin ring som teknologie hedersdoktor vid promotionen 2016. Bildkälla: Lunds universitets bildbank (foto: Gunnar Menander).

Kungliga kupper, frånvarande kvinnopionjärer, utpressning och postuma kallelser

– NÅGRA GLIMTAR UR DE LUNDENSISKA HEDERSDOKTORATENS HISTORIA

I band 3 av den första upplagan av *Nordisk familjebok*, utgivet 1880, kan man under uppslagsordet "Doktor" bland annat läsa följande:

Doktorat meddelas numera (genom doktorspromotion) antingen efter förutgången examen och disputation (examen rigorosum) eller såsom en utmärkelse för lärda förtjänster (s. k. honorariedoktorer l. hedersdoktorer).¹

Skall man tro ett annat klassiskt referensverk, *Svenska Akademiens ordbok*, så är denna uppslagsverksnotis det första belagda bruket av ordet "hedersdoktor" i svensk text.² Vilket det dock inte är. I våra dagar då stora mängder äldre tryck har digitaliserats går det ofta att genom en knapptryckning eller två hitta drösvis med äldre belägg för olika ord och uttryck än dem som SAOB:s manuella excerptsamlare kunde få ihop för snart ett sekel sedan (bandet med sammansatta ord på "heders-" utkom ursprungligen 1930). Söker man exempelvis i Kungliga biblioteket databas med digitaliserade dagstidningar så får man träff på "hedersdoktor" redan 1843 i form av en notis om att universitetet i Tübingen utnämnt "den genom sina resor och forskningar öfwer Orienten berömde Professor Fallmerayer i München" till denna värdighet.³ Söker man därtill på den motsvarande latinska termen "doctor honoris causa" får man en träff ytterligare två år tidigare.⁴ Också här handlar det om en föreläsning vid ett tyskt universitet, ehuru mottagaren, en överpostdirektör Peyron, denna

gång är svensk. Att tidningen därvid sett sig föranlåten att förklara att det hela avser en utnämning till "såsom det i Tyskland kallas, *doctor honoris causa*" indikerar att begreppet vid denna tid inte antogs vara helt självklart för en svensk läsekrets. Likväl hade redan vid denna tidpunkt motsvarande hedersutmärkelser utdelats även i Sverige – och det kanske rentav första gången någonsin i Lund!

Men innan vi går närmare in på just de tidigaste lundensiska hedersdoktorerna: en liten såväl internationell som nationell överblick av fenomenet som sådant.

"Svågerpolitik" i Oxford gav första hedersdoktor

År 1478 eller 1479 beslöt universitetet i Oxford att förläna Lionel Woodville en doktorstitel i kanonisk rätt utan några krav på att denne dessförinnan skulle genomgå några formella lärdomsprov. Beslutet baserades högst sannolikt inte bara på att Woodville redan ansågs ha fullgoda kunskaper i ämnet (även om han troligen tidigare hade avlagt en reguljär *bachelor's degree* häri) utan också på att han var en person som universitetet hade anledning att odla goda relationer till. Icke blott var han en högt uppsatt kyrkans man – vid tiden dekan av Exeter och sedermera biskop av Salisbury – utan även svåger till kung Edward IV. Kort efter sin upphöjelse utsågs han tillika till universitetets kansler. Hans doktorsutnämning har inte blott från Oxfords universitets egen sida utan även inom internationell forskning betraktats som det tidigaste exemplet på ett hedersdoktorat.⁵

Full samstämmighet råder dock ingalunda på denna punkt. I en fransk vetenskaps-historisk tidskrift från 1991 kan man exempelvis läsa att världens första hedersdoktorat skulle ha utdelats så sent som 1771 vid Harvard i det då ännu brittiska Nordamerika.⁶ Artikelförfattaren, en Georges Dilleman, hänvisar därvid till en amerikansk publikation betitlad *Famous first Facts*, och det ligger därför nära till hands att tänka att denna egentligen åsyftar det första hedersdoktoratet i vad som skulle komma att bli USA snarare än i världshistorien som helhet. Därmed illustrerar den troligen också det

generella fenomen som den belgiske forskaren Pieter Dhondt framhållit, nämligen att synen på när hedersdoktorat som institution uppstått ofta varit påtagligt lokalt färgad av respektive lands eller kultursfärs förhållanden.⁷ Bland tyska forskare har åtminstone vissa menat att hedersdoktorat i modern mening inte kunde finnas förrän efter det tysk-romerska rikets fall 1806; detta eftersom utnämmandet av doktorer på annan grund än avlagda akademiska prov dittills hade varit ett prerogativ för den tysk-romerske kejsaren.⁸ I Frankrike är traditionen än yngre: här började hedersdoktorat inte utdelas förrän 1918, och detta utifrån amerikansk förebild sedan ett antal framstående fransmän vid ett besök i USA i samband landets inträde i första världskriget hade utsetts till juris hedersdoktorer vid flera olika universitet där.

Med detta sagt: var i det långa spannet mellan Oxford 1478 och Frankrike 1918 kommer Sverige och Lunds universitet in i hedersdoktoratens historia?

Doktorer genom kunglig nåd

Innan vi går att besvara denna fråga måste vi dock först ta upp den särställning som den teologiska doktorsvärdigheten länge hade i Sverige. Redan i Lunds universitets första statuter från 1666 liksom i Uppsala universitets i princip identiska föregångare från 1655 medges de båda lärosätena rätt att promovera doktorer (eller, i filosofernas fall, magistrar) inom samtliga de fyra då existerande fakulteterna. För den teologie doktorstiteln anges dock något annorlunda krav än för de övriga. I Fredrik Schrevelius översättning från latinet lyder den berörda paragrafen:

I Theologien skall ingen erhålla Doctorsgraden, som icke bekläder ett hederligt läroämbete eller är till ett sådant ämbete vederbörligen utnämnd och hellre skall den erbjudas, än tilldelas den som söker densamma.⁹

Teologernas doktorsgrad var med andra ord förbehållen den som redan nått ett stycke i den akademiska karriären, inte en nydisputerad student, och därtill kunde

den alltså även – och helst – utdelas som ett nådevedermåle snarare än som bekräftelse på ett lärdomsprov. Den första teologie doktorspromotionen i Lund ägde rum år 1672, och uppfyllde därvid åtminstone den första delen av konstitutionernas föreskrifter. Den ende promovenden, Josua Schwarz, hade då förvisso genomgått en regelrätt disputation före sin upphöjelse men var vid tiden redan professor i den teologiska fakulteten.¹⁰

Vid denna tid hade dock det teologiska promotionsväsendet vid rikets äldsta och största universitet redan sedan länge tagit en annan riktning. Redan vid den första teologie doktorspromotionen i Uppsala efter universitetets återupprättande – den hölls 1617 i samband med Gustaf II Adolfs kröning – hade doktorsvärdigheten genomgående delats ut som ett kungligt nådevedermåle till en kvartett utvalda redan högst etablerade prelater: en ärkebiskop, en biskop och två hovpredikanter. Även promotor representerade statsmakten snarare än akademien: det var rikskanslern Axel Oxenstierna. Vid senare liknande promotioner skulle ärkebiskopen övertaga dennes roll men i övrigt fortsatte de uppsaliensiska teologpromotionerna att ha mer ”drag av ordenskapitel” – där nådevedermålen skulle fördelas någorlunda jämnt till förtjänta prästmän i de olika stiftet – än av akademisk examensritual. Ofta skedde det hela också just i samband med kröningar eller andra kungliga, nationella eller klerikala jubeltillfällen snarare än på universitetets eget initiativ. De doktorer som därvid kreerades har betecknats som ”doctores bullati” eftersom de kallats till sin värdighet genom en kunglig ”bulla”.¹¹

I Lund, långt från ärkestift och huvudstad, fortsatte man däremot att vid spridda tillfällen hålla teologiska promotioner på fakultetens eget initiativ och med krav på föregående ventilerande av en avhandling. Promovenderna (ofta bara någon enstaka person åt gången) hämtades dock här liksom i Uppsala i regel bland redan yrkesverk-samma prästmän och stundom promoverades även, liksom i fallet Schwarz, personer som redan var professorer vid universitetet. Detta bruk fortsatte fram till år 1796 då

den sista teologiska "fakultetspromotionen" hölls under de äldre statuternas regelverk.¹² Därefter fick även de lundensare som skulle kreeras till teologie doktorer – som exempelvis år 1818 professorn och skalden Esaias Tegnér (varom mer senare) – snällt bege sig till Uppsala för att emottaga denna värdighet.

Med de nya statuter som år 1852 ersatte de äldre konstitutionerna i både Lund och Uppsala knäsatte sedan länge gällande praxis i och med att det formellt framgick att teologie doktorer alltid skulle utses av Kungl Maj:t.¹³ Detta fortsatte också att ske "oberoende av alla särskilt därför avlagda prov" (Olsson) och genomgående endast i Uppsala – med ett undantag. Vid Lunds universitets 200-årsjubileum fick man rätt att skapa ett antal teologiska "doctores bullati" på hemmaplan.¹⁴ Med tiden kom dock detta kungamakts och kyrkans nyttjande av en semiakademisk ritual att kritiseras, och det höjdes även röster för att unga teologer liksom sina kollegor i de andra fakulteterna borde kunna erövra doktorsvärdigheten som ett sedvanligt lärdomsprov, bland annat av den utbildningskommitté ("snillekommittén") som verkade på 1820-talet.¹⁵ Det var dock först i början av 1900-talet som en skrivelse från teologiska fakulteten i Lund slutligt tog skruv, och i december 1908 ledde till att höga vederbörande reviderade den då gällande stadgan om teologiska examina så att doktorsgrad också inom detta ämnesfält skulle kunna erhållas även "i följd av akademiska studier".¹⁶ Drygt tre år senare, i maj 1912, kunde den första teologie doktorspromotionen enligt det nya – och med övriga fakulteter överensstämmande systemet – hållas i Lund.¹⁷

Skall man då betrakta dessa äldre teologiska "doctores bullati" kreerade före 1908 som hedersdoktorer? Det finns helt klart de som har gjort det. Ser man till en av de mest kända lundensiska innehavarna av en sådan doktorshatt – den nämnde Esaias Tegnér – så har framstående litteraturvetare som Fredrik Böök och Carl Fehrman båda refererat till detta som att skalden därvid blev "hedersdoktor".¹⁸ En av de personer som i modernare tid sysselsatt sig mest med promotionen som historiskt

Esaias Tegnér till häst iförd sin teologie doktorshatt – eller "trollhättan" som han själv skämtsamt kallade den. Litografi efter original av den konstnärlige lundastudenten Johan af Kleen.
Bildkälla: boken *Esaias Tegnér – En monografi i bild* (1949).

fenomen, Uppsala universitets tidigare akademiintendent Torgny Nevéus, menar dock att denna äldre typ av teologie doktorsgrad "som utdelats genom beslut av statskyrkans främste, således Konungen" inte kan jämföras med "de 'äkta' hedersdoktorat, som fakulteterna ombesörjt".¹⁹ Jag väljer här att ansluta mig till Nevéus synsätt, vilket innebär att vi alltså inte heller i Lund kan tala om några teologie hedersdoktorer i modern bemärkelse förrän efter 1908 års reform. För Lunds del hölls som nämnts den första teologiska promotionen efter denna förändring år 1912, och i programmet för denna ceremoni förklarar promotor, Hjalmar Holmquist, att fakulteten därvid "beslutat illustrera denna högtidlighet genom att med vederbörligt tillstånd tilldela hedersdoktorsvärdigheten åt en inom området för fakultetens uppgift, intressen och sträfvanden synnerligen högt förtjänt och med Lunds universitet nära förbunden man". Den åsyftade var den ovannämnde Esaias Tegnér sonson, språkforskaren Esaias Tegnér den yngre, vid tidpunkten professor emeritus i österländska språk. För ovanlighetens skull vid denna tid angavs också i programmet en tämligen utförlig motivering till valet. Här framhölls Tegnérns "vetenskapliga verksamhet inom Orientens för det teologiska forskningsarbetet så viktiga språk- och kulturgrupper" men också hans "storartade insats i det bibelöversättningsarbete, som nu står vid sin fullbordan".²⁰ Genom denna sin utnämning blev Tegnér den yngre alltså Lunds universitets förste egentlige teologie hedersdoktor.²¹

Lund först ut?

Med denna distinktion rörande den teologiska doktorsvärdigheten avklarad kommer vi så äntligen till den spännande frågan: när promoverades de första svenska respektive specifikt lundensiska hedersdoktorerna inom de övriga dåvarande fakulteterna?

I sin skrift från 1986 berättar Nevéus att totalt sex professorer i juridik – fördelade på rikets tre dåvarande universitet: Uppsala, Åbo och Lund – erhölet ett slags hedersdoktorat 1752. Precis som med de ovannämnda teologdoktoraten rörde sig

Språkforskaren Esaias Tegnér den yngre blev 1912 Lunds universitets förste "riktige" teologie hedersdoktor. Artikelförfattaren har dock inte kunnat finna någon bild av honom iförd sin teologie doktorshatt, så i stället visas han här som nypromoverad filosofie jubeldoktor tre år senare. Tegnér hör därmed till den exklusiva grupp som innehaft alla tre sorters doktorat: efter avlagda prov, heders- och jubeldito. Bildkälla: Lunds universitetsarkiv.

detta dock om titlar som utdelades på kungligt beslut, inte av berört universitet och fakultet. Som första "hedersdoktorer i egentlig mening" räknar han här i stället de tre personer som erhållit titeln vid en promotion inom Uppsalas juridiska fakultet 1818.²² I sitt senare arbete från 2000 har Nevéus dock omvärderat denna uppgift och konstaterat att även 1818 års doktorer var utnämnda av kungen.²³ Universitetets första av sig självt utdelade *honoris causa*-grad flyttas därmed fram till 1839 och den filosofie hedersmagistergrad som då tilldelades diplomaten, poeten och akademiledamoten Carl Gustaf von Brinkman. Denne följdes under de närmaste decennierna av ytterligare en samling hedersmagistrar inom den filosofiska fakulteten, men några motsvarande doktorstitlar *honoris causa* utdelades däremot inte förrän vid Uppsala universitets 400-årsjubileum 1877 – då dock i gengäld i desto större mängder.

Vänder vi oss därmed till det näst äldsta av de svenska universitet som återstod efter Stora nordiska kriget (och före detta torde inte några hedersdoktorat ha förekommit inom det svenska riket), nämligen Åbo, kan vi konstatera att inga hedersdoktorat här utdelades alls under den tid lärosätet var svenskt. Först i samband med att detta år 1840 firade sitt 200-årsjubileum utnämnde samtliga fakulteter här hedersdoktorer, men då hade universitetet inte bara hunnit komma under rysk överhöghet utan även flyttats till Helsingfors.²⁴

Återstår alltså Lund, och vänder vi oss här till det äldre standardöversiktsverket om de lundensiska promotionerna – språkvetaren och bibliotekarien vid UB Bror Olssons *Doktorspromotioner i Lund* från 1947 finner vi här följande uppgift:

I äldre tider utdelades värdigheten av doktorer honoris causa mycket sparsamt och i regel endast vid jubileer och andra större festligheter. Sålunda kreerades vid universitets första sekularfest 1768 ett stort antal hedersdoktorer inom de tre högre fakulteterna och inom den filosofiska en mängd hedersmagistrar.²⁵

Frågan kan här alltså synas avgjord: Lunds universitet utdelade sina första *honoris causa*-grader redan 1768 – 71 år före Uppsala och 72 före Åbo/Helsingfors. Läser man vidare i samma stycke stöter man dock på ett problem. Olsson meddelar nämligen här att man, åtminstone inom den filosofiska fakulteten, i de officiella programmen gjorde

*[...] en bestämd skillnad mellan "sacrae regiae majestatis gratia speciali promoti", av särskild kunglig nåd promoverade, och "ordinarii", efter avlagda prov promoverade.*²⁶

Formuleringen "särskild kunglig nåd" indikerar här onekligen att 1768 års filosofiska hederstitlar nog kan falla i samma kategori som 1818 års juridiska diton i Uppsala, alltså inte "riktiga" av fakulteten utdelade doktors- och magistergrader, och även i åtminstone den juridiska fakultetens fall skall de "viri consultissimi et celeberrimi" (de klokaste och mest kända männen) som där kreerades till doktorer också ha fått denna värdighet "enligt kungligt beslut".²⁷

Dock: alldeles oavsett om de av Olsson redovisade första hedersdoktoraten i Lund skulle visa sig falla inför Nevéus striktare definition av "riktiga" hedersdoktorer eller inte, så har Lund även ett annat trumfkort i sin historiska rockärm, vilket med ett antal år förekommer Uppsalas förste hedersmagister från 1839. Om detta och en annan senare men likartad hederspromovering handlar följande avsnitt.

Två kungliga kupper

Filosofiska fakultetens magisterpromotion år 1829 bör redan på förhand ha varit en uppmärksammas och emotsedd tillställning.²⁸ Detta eftersom den innebar att det akademiska och litterära Lunds store förlorade son – nationalskalden och tidigare professorn i grekiska, Esaias Tegnér – tillfälligt återvände till staden. Orsaken var att Tegnér, i sin egenskap av biskop i Växjö, kallats in att i såväl kanslerns, kronprins

Oscars, som i prokanslerns, lundabiskopen Faxes²⁹, ställe formellt utfärda *venia promovendi* – rätten att förrätta promotion – vid högtidlighetens inledning. Att just Växjös stiftschef och inte någon annan av rikets biskopar fått detta hedersvikariat berodde väl huvudsakligen på Tegnérns egen starka koppling till Lund men troligen också på att hans äldste son var en av dagens promovendi.

I Lund återsåg Växjöbisen dock inte bara sonen utan även sin gamle vän och danske skaldekollega Adam Oehlenschläger som i samband med ett besök i staden några dagar tidigare inviterats att delta vid promotionsfestligheterna. Och därmed fanns såväl scenen som huvudrollerna på plats för den berömda improvisation som Tegnér skulle genomföra denna promotionsdag. Liksom han själv som promotor nio år tidigare hade avslutat den akten med en nyskriven epilog på vers inledde han denna gång med en likaledes versifierad prolog. Efter att här först ha deklarerat sin glädje över att återse den stad där "jag förläfvat min gladaste tid", och sedan manat dagens unga promovender att även i en framtid "när hjässan är kal" hålla liv i "de drömmar, som bodde inunder / Ynglingens krusiga hår" så gör han sig redo att lämna över ordet till dagens promotor, kemiprofessor Engeström – dock för att direkt återta det i följande rader:

*Innan du börjar likväl din lagerfördelning, så skänk mig
En; den är icke för mig, men i en vill jag adla dem alla.
Skaldernas Adam är här, den Nordiske sångarekungen,
Thronarvingen i dikningens värld, ty thronen är Göthes.
Visste blott OSCAR derom, han gäfvé sitt namn åt min handling:
Nu är det icke i hans, och än mindre i mitt, men i Sångens,
I den evärdliges namn, förnummen i Hakon och Helge,
Som jag bjuder en krans, han är vuxen där Saxo har lefvat.*

*Söndringens tid är förbi (och hon borde ej funnits i Andans
Fria, oändliga värld), och beslägtade toner som klinga
Sundet utöfver, förtjusa oss nu, och synnerligt dina.
Derföre Svea dig bjuder en krans, här för jag dess talan:
Tag den af broderlig hand och bär den till minne af dagen!³⁰*

Varefter talaren alltså lagerkrönte en "dybt bevæget" Oehenschläger. Såväl dikten som händelsen har gått till historien, i första hand som ett symboliskt startskott för den skandinavistiska rörelse som under de närmast följande decennierna skulle komma att besjåla inte minst studenter och yngre akademiker vid de nordiska universiteten. Mindre kommenterat och diskuterat har det däremot varit huruvida Tegnér's kupp är att se som att Oehenschläger därmed faktiskt förärades en formell lärdomsgrad *honoris causa* vid Lunds universitet.

Det finns i förstone onekligen en del som talar emot att så skulle vara fallet. Däribland att Tegnér inte var dagens promotor, att frågan aldrig hade varit uppe i den berörda fakulteten och inte minst att det hela inte enligt då gällande regelverk formellt sanktionerats av kanslern i förväg. De enda som Tegnér dagen innan yppat sina planer för var två av fakultetens ledamöter, tillika ett par av hans gamla lundavänner: botanikern Agardh och latinaren Lindfors. Av dessa hade Agardh varit entusiastiskt positiv medan Lindfors, som var fakultetens sittande dekan, hade avrättat just med hänvisningen till avsaknaden av kanslerns godkännande. När Tegnér senare samma kväll hade sammanträffat med Oehenschläger och förvarnat denne om sina planer hade han därför också, enligt den danske poetens egen redogörelse, understrukit att han inte kunde ge denne en formell lärdomsgrad "uden Patronens [kanslerns] Widende", men att denne inte kunde ha något emot "at jeg krøner Dig som Digter!".

Esaias Tegnér i färd med att göra sin skaldekollega Adam Oehlenschläger till Lunds universitets troligen förste mottagare av en *honoris causa*-grad i modern mening. Målning av Constantin Hansen 1866. Bildkälla: Wikimedia Commons.

Både häri och i diktens ord om att "Visste blott OSCAR derom, han gåfve sitt namn åt min handling" visade sig Tegnér dock ha mer än rätt. Kanslern och kronprinsen Oscar lät nämligen i efterskott sanktionera Tegnérs kupp och besluta att formellt diplom skulle utfärdas till den lagerkrönte Ohlenschläger; en värdehandling som sedan den nämnde Agardh fick åka över till Köpenhamn och överlämna till skalden. Han har i ett brev till Tegnér kort redogjort för saken:

Jag medförde Oehlenschlägers diplom. Han var deraf högst smickrad. Jag hade den grannlagenheten att tillfråga honom, om han ville emottaga det enskildt eller i det större sällskapet. Han förklarade sig för det förra, och jag öfverlemnade det med en viss högtidlighet.³¹

Med denna lilla ceremoni på tu man hand hade således den symboliska kuppen inför en desto fullsattare domkyrka fått sin formella fullbordan. Och när filosofiska fakulteten i programmet till sin promotion år 1880 räknade upp 1829 års promovendi – av vilka de ännu kvarlevande nu skulle erhålla jubelkransen – så nämndes häri således fullt korrekt även Oehlenschläger bland dessa. Och som sådan var han icke blott den förste att ha promoverats *honoris causa* vid Lunds universitet efter 1768, utan även den förste att såväl i Lund som i hela Sverige ha erhållit en sådan hedersutnämning utan att det varit föranlett av ett särskilt jubileum eller annan yttre anledning.

Knappt fyra decennier efter Tegnérs kupp skulle dock just ett jubileum resultera i ännu en någorlunda improviserad hederspromovering. Det var vid det redan omtalade universitetsjubileet 1868, då som sagt samtliga fakulteter arrangerade promotioner. Teologernas och juristernas arrangemang hade därvid ägt rum under den andra festdagen och därigenom kunnat hedras av dubbel kunglig närvaro: såväl den regerande monarken Carl XV som hans bror och tronarvinge, arvprins Oscar, hade då bevisat festligheterna. Under den andra dagens senare del hade kungen

dock fått återvända till Stockholm medan prins Oscar, känd för sina kulturella och lärda intressen, stannat kvar för att övervara även återstoden av programmet, vilket under dag tre omfattade medicinarnas och filosofernas promotioner.

Det var vid inledningen av den senare av dessa som något till synes oväntat skedde. Till skillnad från 1829 var prokanslern, Lunds biskop Vilhelm Flensburg, förvisso själv på plats för att utfärda *venia promovendi*, men precis som Tegnér gjort 1829 tog nu lundaprelaten själv före den ordinarie ceremonins början och "fattade en lagerkrans, och yttrade, under det hela församlingen vördnadsfullt reste sig, följande ord:"

Högborne Furste, Nådige Arfprins!

Den ädla kärlek till sanning och skönhet, vi hos Eder vörda, de utmärkta förtjenster af den fosterländska bildningen, I Eder förvärfvat, hafva föranledt detta universitet att genom mig, dess Pro-Canceller, erbjuda Eder värdigheten af främste Philosophiae Hedersdoctor vid förevarande promotion. Såsom en symbol af denna värdighet framräcker jag åt Eder i det Carolinska universitetets namn en frisk lagerkrans. Högborne Furste! värdes emottaga detat uttryck af vår hyllning och vår kärlek.³²

Allt detta enligt universitetets officiella festberättelse, vilken i en blandning av rojalistisk underdånighet och hyllande av meritokratiska värden fortsätter:

Prinsen böjde sitt hufvud, och på den fordna skådeplatsen för konungars kröning lagerkröntes nu en furste, hvilken både som skald och häfdatecknare inristat sitt namn i fosterlandets häfder. Då åberopades bördens rätt, nu förtjenstens; då bjöd makten, nu kärleken.³³

Denna episod – den första gången i Sverige en kunglighet bevärdigades en akademisk hedersbetygelse av detta slag³⁴ – har senare beskrivits av många närvarande, ehuru

med varierande samstämmighet rörande hur oväntad biskopens manöver varit. Skall vi tro vad vår tidigare nämnde teologie hedersdoktor från 1912, språkvetaren Esaias Tegnér den yngre – vid tiden ung lärare vid universitetet – långt senare skrev om saken så skall det hela ha varit en närmast fullständig stundens ingivelse:

De flesta åskådarna trodde helt säkert att denna märkliga furstepromotion var ett på förhand uppgjort och arrangerat moment i festprogrammet. Så var dock alls icke fallet. Det var i själva verket en improvisation, och det innebar även för den bekransade en fullständig överraskning. Idéen hade uppstått först sedan man hade samlats uppe på "parnassen" (promotionsplatsen) i domkyrkan.³⁵

En av de åskådare som mycket riktigt inte ville tro att det hela var oförberett var Maximus Videkind af Schultén, en av de officiella representanterna för studentkåren vid Helsingfors universitet. Han lät året efter trycka sina minnen från festligheterna, och skriver här att han redan utifrån en yttre detalj i förväg anat vad som skulle ske:

Följande dag, jubelfestens sista, egde på f. m. medicine och filosofie doktorspromotionerna rum. Kl. 10 tågade vi som förut i procession till domkyrkan. Oscar uppträdde nu, synbarligen med förkänning om den ära, som stundade honom, med svart frack; det hade ju icke gått an att mottaga lagerkransen rustad i husaruniform.³⁶

När biskopen plockade fram lagerkransen fick Schultén dock erkänna att "Prinsen spelte förträffligt den öfverraskades roll och syntes ända till tårar rörd".

Att sanningen kanske låg en smula däremellan framgår dock av ett tredje, i förstone till synes udda vittne: en vid tiden blott 10-årig flicka. Hennes namn var dock Helesine Ljunggren, och efternamnet skvallrar om att hon var dotter till en av festens huvudaktörer: universitetets dåvarande *rector magnificus* Gustaf Ljunggren.

Och oavsett om hon efteråt förlitade sig på sitt eget minne eller på faderns redogörelser så var det enligt henne så här det gick till:

Den dagen inträffade en händelse, som fast ej påtänkt blev dagens glansnummer och oförgätlig för alla. Under det att medicinedoktorspromotionen pågick, kom en av "rikets herrar" (som det då hette) till min far och frågade viskande, om de ej kunde kreerar prins Oscar till hedersdoktor, han skulle säkert tycka om det. Min far var genast för saken och smög sig bort till biskop Flensburg och framställde förslaget för honom. Biskopen hade intet däremot, men kanslern hade rest tillsammans med kungen, och hur få venia promovendi? Då påminde min far honom om Tegnér's ord, när han lagerkrönte Oehlschläger: "Visste blott Oscar därom, han gåve sitt namn åt min handling", och då förklarade biskopen sig med glädje redo att lagerkröna prinsen. Denne tillfrågades också i tysthet, och telegram sändes till kanslern, men innan svar kom var handlingen fullbordad.³⁷

Rektor Ljunggren – vars professur i estetik bland annat omfattade litteraturhistoria – var ingalunda den ende att se parallellerna mellan lagerkröningen av prins Oscar och händelserna 1829. Även i *Lunds Weckoblads* artikel om händelsen kunde man läsa att

Det var en wacker syn att åse denna bekransning, och Lunds Domkyrka kan nu i sina annaler inregistrera, att för andra gången en furste – och denna gång en boren furste – på parnassen inom dess murar emottagit den friska lagern af detta Universitet, som på samma sätt fordomdags hyllade en främmande skaldefurste.³⁸

Vad gäller själva kärnfrågan – huruvida det hela varit en stundens improvisation eller inte – får vi hur som helst konstatera att svaret landar i ett försiktigt "både och". Nämligen så till vida att det av allt att döma var det för universitetet, men kanske däremot inte för prinsen själv?

Oscar II med lundensisk hederslager runt hjässan, här dock inte vid den ursprungliga promoveringen 1868 utan fångad av lundafotografen Lina Jonn när han 25 år senare erhöill en "förnyad lager". Bildkälla: Lunds universitetsbibliotek.

Vad man verkligen kan undra är ju dock vad kung Carl XV – även han en man med starka kulturella intressen – tyckte och tänkte när han fick höra om den ära som i hans frånvaro vederfarits hans lillebror...

Det storskaliga hedersgradsutdelandet börjar

Den blivande kung Oscar II var nu långt ifrån den ende att erhålla en akademisk hedersvärdighet vid 1868 års lundajubileum. Tvärtom närmast vräktes det på med sådana: 18 i den juridiska fakulteten, 14 i den medicinska och 13 i den filosofiska³⁹ (i sammanhanget kan det vara värt att notera att själva ordet "hedersdoktor" används mycket flitigt i de olika trycksaker som producerades under och efter jubiléet; det kan därför synas litet extra märkligt att Svenska akademiens i Lund placerade ordboksredaktion helt lyckades att missa detta när de några decennier senare skulle gräva fram det äldsta belägget för ordet i fråga!). Sådana kvantiteter skulle universitetet inte närma sig igen förrän vid 250-årsjubileet ett halvt sekel senare. Därmed dock inte sagt att icke några hedersdoktorer kreerades även under mellanperioden fram till 1918. Nej, här kan 1868 års "hedersboom" närmast ses som ett slags startskott för den ännu rådande period där hedersdoktorat utdelas mer regelbundet och utan särskild koppling till större jubileer och andra festligheter. Först ut att dela ut hedersdoktorat även vid "vanliga" promotioner var filosoferna 1877 och 1880 följda av medicinerna 1889 och juristerna 1893.⁴⁰ Och som redan nämnts slöt sig teologerna år 1912 även de till kretsen av utdelare av "egentliga" hedersdoktorat. Förvisso förekom det ännu ett gott stycke in på 1900-talet år då inga hedersdoktorat utdelades alls, men vi har ändå härmed nått början på den tid då förlänandet av denna hedersbevisning kommit att ses som ett naturligt återkommande inslag vid de flesta lundapromotioner.

Det vore här naturligtvis mycket intressant att mer i detalj försöka analysera på vilka grunder dessa doktorat förlänats över tid: har det främst varit för att belöna

vetenskapliga insatser utanför akademins organisatoriska ram? För att hedra tvärvetenskapligt aktiva representanter för andra fakulteter eller viktiga vetenskapliga samarbetspartner vid andra lärosäten? För att tacka donatorer och andra välgörare eller för att odla goda relationer till potentiellt viktiga makthavare? En sådan genomgång hade dock legat långt bortom ramarna för den tid jag har haft möjlighet att lägga på föreliggande lilla populärt hållna artikel. Därtill skulle ett sådant arbete också avsevärt försvåras av det faktum att fakulteterna under lång tid inte lät publicera eller på annat sätt närmare ange motiven för sina val av hedrade, varför mycken kategorisering skulle riskera att bli godtycklig. Låt mig här dock ändå nämna två sätt där hedersdoktorsgraden historiskt har använts för vissa tämligen tydliga ändamål, båda illustrerade med exempel från just 1868 års jubelpromotion.

Den första var möjligheten att genom hedersdoktorat uppgradera den formella kompetensen inom de fakulteter där ordinarie doktorstitlar länge var ovanliga. Detta gällde i äldre tid inte minst den juridiska fakulteten där promotioner under 1800-talets första dryga hälft var extremt sällsynta. Före 1868 hade fakulteten inte hållit någon promotion sedan 1820, och som resultat hade man vid tiden för jubileet endast en professor som var disputerad och promoverad inom den egna vetenskapen: den åldrige laghistorikern Schlyter. Av de övriga tre hade en, stats- och processrättaren Gustaf Broomé, visserligen en doktorsgrad men från den filosofiska fakulteten, och av de återstående två, nationalekonomen Gustaf Knut Hamilton och civilrättaren Philibert Humbla, hade ingen mer än kandidatexamen. Vid jubileet kunde de nu dock alla smidigt upphöjas till doktorer *honoris causa* (en tjänst som man parallellt även gjorde tre gästande professorskollegor från Uppsala i motsvarande belägenhet).⁴¹

En annan mer tydligt ideologisk markering i valet av hedersdoktorer 1868 var dock de utseddans nationalitet. Jubileet firades i hög grad i skuggan av det dansk-tyska kriget 1864 och det sammanbrott som detta medfört för de närmast föregående

Tre medicine hedersdoktorer efter genomförd promovering 1932. Hotellmagnaten Hjalmar Tornblad flankeras av infektionsläkaren Ebbe Petrén till vänster och kirurgen Otto Löfberg till höger. Medan de båda senare kan misstänkas ha fått sina doktorshattar på grundval av ämnesmässiga meriter så torde Tornblads ha föranletts av den donation han året innan gjort till universitetet för att inrätta det så kallade Tornbladsinstitutet för embryologisk forskning. Bildkälla: AF:s Arkiv & Studentmuseum.

decenniernas kraftiga skandinavistiska idéströmning, inte minst bland studenterna vid de nordiska universiteten. Många av de unga lundastudenter som på 1830- och 1840-talen varit entusiastiska ledande andar inom denna rörelse hade nu hunnit bli professorer och involverade i jubileumsförberedelserna, och det är mycket tydligt hur man ville använda jubileet för att läka inte minst relationen till Danmark. Samtidigt befann sig Sverige även i union med Norge varför det var naturligt att även i hög grad hedra representanter från detta land. Och båda dessa aspekter blir ytterst synbara om man tittar i statistiken över de utländska hedersdoktorerna. Av juristernas 6 sådana var 4 norrmän och 2 danskar, av medicinarnas 8 utgjorde norrmännen 5 och danskarna 3, och filosoferna slutligen hade bland sina 8 inte bara 3 norrmän och 4 danskar utan även 1 finländare (därtill var en av danskarna till börden islänning). Övriga nationaliteter – och då kanske särskilt tyskar – lyste däremot med sin frånvaro.⁴²

En liknande markör kan man finna vid 1941 års promotion där man, bland de teologiska och filosofiska hedersdoktorerna, finner ett påfallande inslag av representanter för de ockuperande eller stridande grannländerna Danmark, Norge och Finland. I den filosofiska fakultetens fall skriver promotor, John Koch, rentav uttryckligen att man "genom sitt val" av hedersdoktorer velat "ägna sin hyllning åt de kulturnationer, som de företräda, och giva ett omisskännligt uttryck för sin starka känsla för den allnordiska kulturkretsens enhet".⁴³

Allt fler hedersdoktorer i allt fler fakulteter

I och med 1912 års teologie promotion hade alltså samtliga Lunds universitets fyra ursprungliga fakulteter utdelat hedersdoktorsgraden minst en gång. Under det senaste dryga halvsekle har dock ett antal ytterligare fakulteter tillkommit vid (och ett fall även försvunnit från) vårt lärosäte. Låt oss därför ta en titt på när dessa utsåg sina första hedersdoktorer.⁴⁴ Den första utökningen av fakultetsantalet skedde år 1956 då den filosofiska fakulteten – vilken länge i praktiken varit delad i två

sektioner – officiellt klövs i en humanistisk och i en matematisk-naturvetenskaplig fakultet. Av dessa delades den förra ännu en gång redan 1964, detta genom att ett antal ämnen skildes ut och, sammanslagna med den kortlivade ekonomiska fakultet som funnits sedan 1961, bildade den samhällsvetenskapliga fakulteten. Redan i 1956 års promotionsprogram kan man därvid se att båda de nyskapade fakulteterna utsåg sina första "egna" hedersdoktorer: humanisterna hela sex stycken (Einar Bager, Gustaf Crane, Wilhelm Norlind, Nils Ludvig Rasmusson, Kjell Runquist och Per Örtengren), naturvetarna bara en (den svensk-amerikanske växtfysiologen Folke Skog). Efter några få år upphör dock i vart fall de tryckta programmen att presentera hedersdoktorerna inom den tidigare filosofiska fakulteten uppdelade efter den nya fakultetsindelningen (rimligen som en följd av att man ju delade – och alltjämt delar – en gemensam promotor under ceremonin), och återgår till detta bruk först 1973. Utan en genomgång av den berörda fakultetens protokoll tillbaka till 1964 är det därför vanskligt att bestämt säga när den allra första samhällsvetenskapliga hedersdoktor utsågs. En uppgift på fakultetens egen hemsida indikerar dock att det kan ha varit 1967 då juristen Per Stjernquist och industrimannen Ernst Wehtje erhöll denna värdighet.⁴⁵ Från det att de tre fakulteterna börjar redovisa sina hedersdoktorer separat kan man däremot bestämt konstatera att det dröjer två år (till 1975) innan samhällsvetarna kreerar några hedersdoktorer; då i gengäld tre stycken på ett bräde (Börje Langefors, Carsten Welinder och Sigfrid Leander). Humanisternas och naturvetarnas första hedersdoktorer efter den uppdelade redovisningen kreerades däremot redan samma år som denna infördes, alltså 1973.

Samhällsvetarna utgjorde dock inte den enda nya fakulteten år 1964. Vid halvårskiftet detta år införlivades nämligen den tidigare självständiga Tandläkarhögskolan i Malmö i Lunds universitet som dess odontologiska fakultet. Som sådan gick man hårt ut och kreerade redan vid sin första promotion inom den nya organisationen (1965) hela fyra hedersdoktorer (Hilding Björn, Anders Sonesson, Emanuel Stelling och

Guttorm Toverud). Generellt visar en genomgång av programmen att odontologerna under sin tid som del av vårt universitet (de överfördes som bekant 1999 till Malmö högskola) var ganska generösa med hedersdoktorat; endast enstaka år avstod man från att alls utdela något och det fanns till och med de år då hedersdoktorerna var fler än de ordinarie.

Nästa tidigare fristående lärosäte att införlivas som ny fakultet inom universitetet var Lunds Tekniska Högskola (LTH), inrättad 1961 och sammanslagen med universitet som dess tekniska fakultet 1969. Här hade man redan under sin självständiga tid hunnit genomföra en enstaka promotion (1967) av ganska anspråkslöst format: endast två doktorer efter avlagda prov, men även en hedersdoktor: Per Stenberg, mariningenjör och direktör vid Kockums i Malmö. Utmärkelsen motiverades med hans insatser i den organisationskommitté som lett till LTH:s inrättande.⁴⁶ Sedan man blivit en del av universitetet deltog man första gången i en promotion 1970; det skulle dock dröja till 1973 innan man åter utsåg några hedersdoktorer – men då i gengäld hela fyra stycken (Klas Anshelm, Lennart Lundin, Richard Munter och Gregor Paulsson).⁴⁷

Universitetets två yngsta fakulteter är den ekonomiska⁴⁸ och den konstnärliga. Den ekonomiska bildades 2004 genom att avskiljas ur den samhällsvetenskapliga. Vid promotionen detta första år promoverades ekonomer och samhällsvetenskapare dock alltjämt i grupp, så först 2005 redovisar programmen den ekonomiska fakultetens promovendi för sig själva, och däribland tre hedersdoktorer (Robert W. Fogel, Rolf Färe och Tuve Johannesson, 2005).⁴⁹

Konstnärliga fakulteten, slutligen, inrättades 2007, men medverkade under sina allra första år inte alls vid promotionerna samt därefter under en period som en extra fjärde fakultet under den gamla filosofiska fakultetens ceremoniella paraply. Under denna tid promoverades år 2010 den första konstnärliga hedersdoktorn i form av den berömda Beatlesproducenten George Martin; dock alltså av en med

humanisterna, samhällsvetarna och naturvetarna gemensam promotor. Först 2014 framträder den konstnärliga fakulteten vid promotionerna med en egen promotor, och den första hedersdoktor att utses efter denna förändring är operasångerskan Nina Stemme (2016), varom mer nedan.⁵⁰

Första kvinnan hedrad i sin frånvaro

Vem var Lunds universitets första studentska? Vem var den första kvinnan att disputera här? Och att bli akademisk lärare? Eller rentav professor? Detta är frågor som en kunskapssökande person på ganska lätt kan finna svar på i såväl tryckt litteratur som på universitetets webbsidor (ehuru svaret på den första frågan inte sällan är felaktigt⁵¹ och den sista utgör något av en slamkrypare⁵²). Detta inte minst i våra tider då medvetenheten om att lyfta fram kvinnors roll även i den akademiska historien har ökat. Ställer man däremot frågan "vem var den första kvinnan att bli hedersdoktor vid Lunds universitet och när skedde det?" så synes svaren däremot i hög grad lysa med sin frånvaro. I vart fall har författaren till denna text inte lyckats finna uppgiften på annat sätt än att systematiskt gå igenom de tryckta promotionsprogrammen genom åren.⁵³ Med reservation för eventuellt slarv i genomgången eller luckor i källmaterialet har jag därvid kommit fram till att den första kvinnan att promoveras *honoris causa* vid vårt lärosäte av allt att döma var friherrinnan Sigrid Leijonhufvud, vilken blev filosofie hedersdoktor 1937.

Vem var då hon och varför erhöll hon denna ära? Som svar på den första delfrågan kan vi konstatera att adelsdamen, lärarinnan och bibliotekarien Leijonhufvud såsom inskriven som student vid Stockholm högskola redan 1884 och vid Uppsala universitet året därpå hörde till pionjärgenerationen bland svenska kvinnliga akademiker, och att hon både genom inhemska studier och utrikes studieresor hade förskaffat sig en bred humanistisk bildning inom såväl språk som ett flertal andra ämnen – lustigt nog dock inte i historia, vilket sedermera skulle bli det fält hon i

praktiken kom att bli mest verksam inom, och då främst som personhistoriker. Som sådan utgav hon böcker om bland annat karolinen Erik Sparre, diplomaten, riksrådet och konstsamlaren Carl Gustaf Tessin, samt om sin egen faster, författarinnan Sophie Adlersparre (signaturen "Esselde"), vars biografi över Fredrika Bremer hon också hjälpte till att slutföra. Hon arbetade mycket med arkivstudier i olika svenska adelsgoodsarkiv (som hon väl genom sina egna släktförbindelser kan tänkas haft särskilt goda goda möjligheter att få tillgång till), något som speglas i en boktitel som *Ur svenska herrgårdarsarkiv*. Inte sällan synes föremålen för hennes forskningar ha varit personer hon räknade släktskap med; det gäller exempelvis hennes bok *Två människooöden – Blad ur släktkrönikan från Gustaviansk tid* (1927) där hon behandlar ett antal adliga kvinnoöden inom olika släkter – Trolle, Bonde och Sparre – som hon själv stammade från på mödernet.⁵⁴

När kallelsen till hedersdoktoratet i Lund kom hade Leijonhufvud en omfattande produktion bakom sig – Libris förtecknar ett sjuttioal titlar under hennes namn utgivna till och med detta år – och av allt att döma uppfyllde den högt ställda krav på god amatörvetenskap. Enligt *Svenskt biografiskt lexikon* hade hennes arbeten "en seriös karaktär som högt skattades på fackvetenskapligt håll" samtidigt som "hon i sin framställning trollat bort alla spår av vittra mödor, hennes stil flyter fram lätt, lekande och elegant, charmerar och intager". Själva hedersdoktoratet som sådant synes alltså ha varit högst motiverat; vad man möjligen kan fråga sig är varför hon fick det just i Lund? Varken till boende (Stockholm) eller universitetsstudier hade hon någon koppling till Skåne; dock hade en del av hennes skrifter berört skånsk adel på godsens Trolleholm och Tosterup. Som man vid denna tid inte redovisade någon formell motivering till hedersdoktoraten vare sig i de tryckta programmen eller i pressmeddelanden och liknande, och som fakultetens protokoll i frågan är exceptionellt kortfattade⁵⁵ så får vi här under alla omständigheter nöja oss med att spekulera.

Vad vi dock bestämt vet är att Leijonhufvuds utnämning kom i sista stund. Hon var visserligen inte mer än 65 år gammal, men av allt att döma inte helt kry. I sitt ursprungliga tackbrev till fakulteten med anledning av sin "ojämförligt stora utmärkelse" förklarar hon visserligen att hon "hoppas kunna personligen närvara vid promotionshögtidligheten", men bara några dagar senare tvingas hon meddela övermarskalken att "min läkare i dag bestämt avrätt mig från att personligen närvara" och därför "nödgas att härmed anmäla återbud".⁵⁶ Mindre än ett halvår senare var hon död.

Sigrid Leijonhufvud blev inte bara Lunds universitets första kvinnliga hedersdoktor; hon förblev också under ett par decennier därefter den enda. Först 1959 kreerades ytterligare en kvinna till hedersdoktor. Denna gång var det den medicinska fakulteten som på detta sätt hyllade Margit Levinsson, då mångårig ordförande för Rädda barnen och även aktiv inom en rad andra både svenska och internationella hjälp- och biståndsorganisationer.⁵⁷ En liknande meritlista hade grundaren av Inom-europeisk Mission (IM; numera uttytt Individuell Människohjälp), lundabaserade Britta Holmström, vilken två år senare, 1961, blev samma fakultets andra (och därmed universitetets tredje) kvinnliga hedersdoktor. Hon blev också den första kvinnan att i egenskap av alum från Lunds universitet erhålla denna värdighet av sitt eget *alma mater*.⁵⁸

Ytterligare ett par kvinnor gjordes under 1960-talet till hedersdoktorer inom de filosofiska fakulteterna, och decenniets sista år, 1969, slöt sig även juristerna till skaran av fakulteter som sprängt denna könsbarriär; detta i form av en sedermera mycket berömd gästforskare från USA: den blivande ledamoten av landets högsta domstol Ruth Bader Ginsburg (som jag skall få anledning att återkomma till längre fram i denna artikel). För teologerna dröjde det däremot nästan ett decennium till innan den 1978 gjorde den ekumeniskt aktiva socialsekreteraren, redaktören och samhällsdebattören Anne-Marie Thunberg till hedersdoktor 1978.⁵⁹

Stavsholm 24. maj 1937

Docenten J. E. Forsander,
Lund

Då min läkare i dag
bestämt skrivit mig från att personligen
närvara vid promotionshögtidligheten
den 31 maj, nödgas jag att hämnad an-
mäla återbud såväl till denna som till
kampljetterna och promotionsmiddagen.
Jag hoppas att ej vilka delar för mycket beaktas
genom denna för mig mycket beklagliga
ändring i minn planer.

Öfvermarskalkens fulla
Sigrid Leijonhufvud

Sigrid Leijonhufvuds brev till övermarskalken där hon beklagar att hennes hälsa inte tillåter henne att personligen bevista sin promovering till hedersdoktor. Infällt det foto av Leijonhufvud som *Lunds Dagblad* publicerade med anledning av promotionen. Bildkällor: Lunds universitetsarkiv.

Ser vi till de yngre fakulteterna så utsågs den första kvinnliga teknologie hedersdoktor – den tyska enzymforskaren Maria R Kula – först 2003⁶⁰ och den första diton inom konstnärlig fakultet, som redan nämnts, 2016 i form av Nina Stemme. Ser man till de numera fyra fakulteter som sprungit ur den gamla filosofiska och tittar på perioden från och med 1973 – då dessa alltså började presentera sina hedersdoktorer fakultetsvis i programmen – så finner vi den första humanistiska kvinnliga hedersdoktor 1980 (överantikvarien Margareta Björnstad), den första samhällsvetenskapliga 1984 (sjuksköterskan och politikern Signe Höjer), den första naturvetenskapliga 1990 (kiselalggsspecialisten Hannelore Håkansson) och den första ekonomiska 2008 (undergeneralsekreteraren i FN med mera Inga-Britt Ahlenius).⁶¹ Den odontologiska fakulteten slutligen synes däremot inte ha promoverat någon kvinna till hedersdoktor under sin tid som del av Lunds universitet.

Man kan alltså konstatera att det dröjde länge innan samtliga delar av Lunds universitet ansett sig finna kvinnor värda ett hedersdoktorat. Och vad mer: på denna punkt kan Lund – till skillnad från vad gäller hedersdoktorat i stort – inte heller framställa sig som någon pionjär. Äran att ha förlänat det första hedersdoktoratet i Sverige till en kvinna går här i stället till Uppsala som redan 1907 gjorde Selma Lagerlöf till både sin och Sveriges första innehavare av denna ära. Även vid Uppsala universitets 450-årsjubileum 1927 utsågs ett antal kvinnor till hedersdoktorer, varvid det alltså återstod ännu ett decennium innan något motsvarande skulle ske i Lund.⁶² Möjligen kan vi härvid trösta oss med att det vid ett annat lärosäte som Lund numera gärna jämför sig med, Göteborgs universitet (då högskola), dröjde ytterligare några år innan man där år 1941 utsåg textilexperten Vivi Sylwan till sin första kvinnliga hedersdoktor.⁶³

Men efter all denna närmast tabellartade redovisning av namn och årtal, låt oss ägna resten av denna artikel och att titta på ett antal enskilda mer spektakulära eller udda händelser rörande några enskilda hedersdoktorer – eller tilltänkta sådana – genom historien.

Hedersdoktorat genom utpressning?

Åren 1957–1959 utkom på Bengt Forsbergs förlag en serie så kallade bokfilmer betitlade *Student i Lund – En halvsekelkrönika*, vilka i fem band – ett per decennium – skildrade det lundensiska studentlivet under perioden 1900 till 1949. I band 2 av dessa finner man bland olika notiser rörande universitetets 250-årsjubileum 1918 bland annat en som hävdar att dåvarande rector magnificus, juristen Johan C W Thyré, inför festligheterna skulle ha uppvaktats av ”medlemmar ur studentsångföreningen, vilka hävdade att Fader Berg [...] borde kunna kreeras till hedersdoktor. Skulle kallelsen utebliva, kunde universitetet ej räkna med studentsångföreningens medverkan vid firandet av 250-årsjubileet”.⁶⁴

Med ”Fader Berg” avsågs Alfred Berg, då sedan mer än 20 år director musicus vid universitet, men även sedan än längre tid anförare för just Lunds studentsångförening, och allttjämt betraktad som en av de mest betydande innehavarna av detta uppdrag. Musiksribenten Carlhåkan Larsén har exempelvis betecknat honom som ”en levande legend genom sin kombination av musikalisk kompetens och auktoritet, inspirerande engagemang och vänlig kamratlighet”.⁶⁵ Därtill hade han till det stundande jubileet komponerat en särskild kantat till universitetet.⁶⁶ Att han kunde anses mer än förtjänt av ett hedersdoktorat kan man förstå – och erhöLL mycket riktigt också ett sådant just 1918 – men kan det verkligen ha stämt att hans kör skall ha tvingat fram detta genom utpressning?

Låt oss till att börja med konstatera att notisen i *Student i Lund* på en viktig punkt avviker från resten av innehållet i detta verk, vilket annars, såsom ”bokfilmer” plägar, är uppbyggt av direkta ”klipp” ur samtida dagspress och studentpublikationer – allt med noggranna källangivelser. Just notisen om studentsångarna och fader Berg saknar däremot varje sådan angivelse, och inleds därtill med orden ”Till belysande av den strid, som i all tysthet utkämpades” kring Bergs hedersdoktorat, vilket snarast

antyder att bokverkets redaktion här velat infoga en sentida redogörelse för något som i samtiden endast varit informellt känt inom en begränsad initierad krets. Och i denna redaktion återfinns vi åtminstone tre personer som alla var studenter i Lund vid tiden för jubileet: Konstvetaren Aron Borelius, författaren Fritiof Nilsson Piraten samt journalisten och grundaren av Akademiska Föreningens arkiv, Ture "Tusse" Sjögren".⁶⁷ Särskilt den sistnämnde var år 1918 en inom studentlivet extremt involverad och insatt person – han satt bland annat i redaktionen för den publikation, *Sacrum*, som studentkåren utgav med anledning av jubileet – som högst sannolikt bör ha kunnat känna till en manöver som sångarnas besök hos rektor Thyrén.⁶⁸

Den osignerade korta texten i *Student i Lund* är inte heller det enda vittnesmålet om studentsångarnas aktion. I en tillbakablick på sin tid i kören under "Fader" Bergs tid har en av dess medlemmar, Axel Begstrand, vittnat om följande:

Vid universitetets 250-årsjubileum 1918 planerades stora festligheter, och LSS skulle givetvis medverka. Fadern hade författat en hel del arbeten i botanik och musikteori, men dessa meriter ansågs av fakulteten ej tillräckliga för en lagerkrans. Detta väckte förtrytelse bland sångarna, som tyckte att hans verksamhet som dirigent och musiker borde belönas med en honorarie doktorsgrad. Man övervägde t.o.m. att inställa studentsången! En deputation uppvaktade rector magnificus, den mäktige Johan C. W. Thyrén – givetvis utan Faderns vetskap – och framhöll, att det skulle bli svårt få studenterna att sjunga vid festligheterna, om deras anförare ej blev hedersdoktor! Vad Thyrén tänkte vid denna propos är ej känt, men Fader Berg blev promoverad till fil. doktor h.c. . Även på den tiden kunde en opinion genomdriva sin mening mot beslutsfattande myndigheter.⁶⁹

Saken skulle därmed kunna anses belagd, om det inte hade varit för att det är oklart om Bergstrand själv ingick i den nämnda deputationen eller om han bara återger

hörsägen inom kören – något som hans obekantskap med Thyréns reaktion synes indikera. Därtill var det ju – då som nu – inte rektor som utsåg hedersdoktorer utan respektive fakultet, och juristen Thyrén hade inget säte och stämma i den filosofiska fakultet som slutligen gav Berg hans hedersdoktorat. Vilket ju förstås dock inte hindrar att informella påståtningar kan ha gjorts...

Så vad har då arkivens originalhandlingar att säga om saken? I fakultetens protokoll är man naturligt nog tämligen diskret i de punkter som berör kommande hedersbevisningar, så inga namn nämns. Men! Man kan konstatera att fakulteten ursprungligen redan i maj (jubileet skulle firas den 26–27 september) skickar in en längre lista över föreslagna hedersdoktorer till universitetskanslern för godkännande; en lista som man dock så sent som i början av september – alltså bara veckor före promotionen – beslutar att skicka in en komplettering till.⁷⁰ Är detta för att tillfoga just Alfred Bergs namn? Universitetets eget arkiv synes tyvärr sakna arkivkopior av de avsända skrivelserna, men en förfrågan hos Riksarkivet om de inkomna originalen i Kanslersämbetets arkiv ger svar: den första listan från i maj upptar 23 namn, varibland Bergs inte finns med. Det gör det däremot i den kompletterande skrivelsen från september!⁷¹

Om det sena tillägget sedan tillkommit blott till följd av att fakulteten självständigt kommit på idén eller om ekon från studentsångarnas rektorsuppvaktning haft något med saken att skaffa lämnas helt åt läsaren att bedöma.

Veto från högre ort

Den 19 maj 1900 firade lundastudenterna sin sedvanliga majkarneval. Till karnevalsområdets mest uppskattade nöjen hörde en parodisk konstutställning, inkluderande några temporärt resta statyer i lera framför universitetshuset – däribland en byst av August Strindberg. Motivet var inte bara valt utifrån författarens allmänna kändis-skap och hans koppling till Lund, där han bott i längre perioder under 1890-talets

senare del; det var även en anspelning på ett aktuellt rykte: att Strindberg skulle utses till hedersdoktor vid den stundande promotionen i slutet av månaden.⁷² Strindberg har själv indirekt kommenterat dessa rykten genom att i sitt märkliga handskrivna verk *Ockulta dagboken* under rubriken "Om Doktorspromotionen i Lund och Hedersdoktorer" klistra in en notis ur en icke namngiven tidning med följande lydelse:

Det går i den vägen månget underligt tal. Kronprinsen i ett visst grannland ansågs gifven kandidat och af mer bemärkte svenskar har nämnts August Strindberg, kring hvilken Sverige ändtligen fylkar sig som Norge kring sin Ibsen. Men båda höra till det slaget, som ha sin egen ära och icke önska den vidare etiketterad.⁷³

Härav skulle man kunna dra slutsatsen att Strindberg delade tidningstextens uppfattning att ett hedersdoktorat hade varit något för honom överflödigt. Så synes dock inte ha varit fallet – tvärtom verkar den självmedvetne författaren påtagligt ha suktat just efter en sådan utmärkelse. Under en period skall han exempelvis ivrigt ha ägnat sig åt sinologi, och det delvis med baktanken att han "genom att välja ett område där han var så gott som ensam, kunde göra sig förtjänt av en doktorsgrad – honoris causa".⁷⁴ Han skall också ha reagerat med bitter avund på den yngre författarkollegan Verner von Heidenstams hedersdoktorat vid Stockholms högskola 1909.⁷⁵

Något hedersdoktorat för den kontroversielle Strindberg blev det dock aldrig, vare sig i Lund år 1900 eller senare någon annanstans. Författaren tog dock i någon mån skadan igen genom att infoga promotionsscener i några av sina litterära verk. Det gäller inte minst pjäsen *Ett drömspel*, där rollfiguren Advokaten i en scen skall bli promoverad, men när hans tur slutligen kommer vänder alla de närvarande sig från honom och tågar ut ur kyrkan.⁷⁶ I *Det nya riket* häcklar Strindberg en tilltänkt blivande ledamot av Svenska akademien med att antyda att till dennes ytterst få meriter hör att "han var promotionskamrat med Akademiens beskyddare" (det vill

säga hade promoverats ihop med Oscar II i Lund 1868), och i den kortare texten "Kråksång" angriper han öppet kollegan Heidenstams nämnda hedersdoktorat med formuleringen att "[f]örfattaren är visserligen icke docent, och icke heller doktor ty därtill fordras ju några kunskaper, men han är hedersdoktor, och därtill fordras inga kunskaper alls, det är det konstiga!"⁷⁷

Det är inte utan att talesättet om räven och rönnbären kommer för en när man läser detta.

Ett drygt halvsekel efter ryktena om Strindberg skulle frågan om en kontroversiell författares hedersdoktorat dock gå betydligt längre. Det var lagom till Siste april 1958 som pressen kunde meddela att humanistiska fakulteten vid Lunds universitet med 18 röster mot 4 beslutat att utse Vilhelm Moberg till hedersdoktor. Men man kunde även berätta att därav blev det intet. Universitetets högste styresman, universitetskansler Arthur Thomson, hade nämligen utnyttjat sitt ämbetes urgamla formella makt att vägra att fastställa valet. Till tidningarna meddelade han att "jag har mycket starka skäl att vägra i det här fallet men önskar inte få dem offentliggjorda". Dock tillade han att han, även om han själv några år tidigare tagit initiativet till att avskaffa kanslerns roll vid själva tillåtandet att ordna promotion som sådan, alltså ansåg "att systemet med förfrågan beträffande hedersdoktorerna är fullt berättigat och alltså bör vara kvar".⁷⁸

Detta var heller inte första gången ett hedersdoktorat till Moberg stoppats. Som Jens Liljestrand redogjort för i sin Mobergbiografi *Mannen i skogen* så hade Moberg redan varit på tal för en liknande utmärkelse från Göteborgs högskolas sida i samband med att denna 1954 skulle uppgraderas till universitet. Den gången var det dock det berörda lärosätet själv som fått kalla fötter inför tanken på att hedra den uttalade republikanen Moberg – därtill nyligen dömd för egenmäktigt förfarande i samband med den så kallade Haijbyaffären – vid en tillställning där kung Gustaf VI Adolf även skulle närvara.⁷⁹ Att nu ännu en hatt eller krans gick nu gick den

stridbare och samhällskritiske författaren och debattören förbi skall nu inte ha bekommit honom själv illa – enligt Liljestrand var han snarast "jublande glad över det farsartade intermezzot"⁸⁰ – men det fanns andra som var desto mer upprörda. Uppsalaprofessorn Ingemar Hedenius menade icke blott att kanslern brustit i "den aktning som de svenska universitetens fakulteter torde böra åtnjuta även från överordnad myndighets sida" utan även att det vore "verklighetsfrämmande" att tro att kanslerns vetorätt i frågan gentemot de vetenskapligt kunniga fakultetsledamöterna skulle "äga motsvarighet i någon verkligen reell kompetens hos denna ämbetsman".⁸¹ Å andra sidan trädde ett justitieråd Dennemark in i debatten på kanslerns sida och förklarade att han, i en tid då "folkhjältar av skilda slag måste hyllas i tid och otid, gärna mer eller mindre hysteriskt", fann det välgörande att det fanns "åtminstone en människa i framskjuten ställning, som håller huvudet kallt. Jag syftar på den nu avgående universitetskanslern Arthur Thomson, som, säkerligen med fog, vägrade att göra Moberg till hedersdoktor".⁸²

Så långt debatten i pressen. Vad har då arkivhandlingarna att säga i frågan? Här får man konstatera att en genomgång av humanistiska fakultetens handlingar under våren 1958 i det längsta ger intrycket att man befinner sig i en parallellvärld där frågan om Mobergs hedersdoktorat aldrig existerat. Detta icke blott för att många av de tidiga protokollspunkterna om årets hedersdoktorat på sedvanligt sätt hålls ytterst kortfattade och utan namns nämnande, utan även för att när fakulteten slutligen – den 11 april – fastställer den lista man skall skicka till kanslern för godkännande så upptar denna förvisso tre namn, men inget av dessa är Mobergs. Ej heller nämns någonstans en omröstning med utfallet 18–4.⁸³

Först nästan två veckor senare – den 24 april – finner man ett spår av Moberg-debatten även i fakultetens handlingar. Detta i form av en liten, av allt att döma hastigt maskinskriven inlaga från litteraturprofessorn Olle Holmberg. I denna konstaterar Holmberg att kanslerns prövning av förslag till hedersdoktorer icke kunde

[...] gälla annat än antingen frågan om huruvida hedersdoktorer vid det ifrågavarande tillfället över huvud taget bör utses, eller frågan om huruvida de till hedersdoktorer utsedda personerna fylla de krav som kunna ställas på en hedersdoktor 1. ur vetenskaplig synpunkt, 2. i fråga om vandel.

Då det icke utan vidare kan förutsättas att kansler äger den vetenskapliga specialkompetens eller den personkännedom som sätter honom i stånd att bättre än fakultet eller sektion bedöma en till hedersdoktor utsedd persons kvalifikationer, måste ovisshet kunna anses inträda rörande frågan vari kanslers prövning av fakultets eller sektionens val av hedersdoktorer skall bestå.

Utifrån detta yrkar Holmberg så på att fakulteten till Kungl Maj:t (regeringen) skall ingå med en begäran om en förklaring "av arten av det åliggande" som dåvarande universitetsstatuter ännu gav kanslern. I själva detta principiella ifrågasättande av kanslerns mandat som utgör inlagans maskinskrivna del nämns inga namn eller konkreta exempel. Överst på bladet har dock Holmberg för hand tillfogat att den hela är skrivet just med "anledning av kanslers vägran" att acceptera Moberg som hedersdoktor.⁸⁴

Någonstans utanför det som satts på pränt i protokollen måste alltså – antingen före eller efter det att fakulteten den 11 april insänt sin tremannalista – frågan om Mobergs utnämning ha varit uppe och åtminstone inofficiellt ha underställt Thomsons prövning, varvid dennes inställning blivit fakulteten bekant minst en dryg vecka innan frågan briserade i pressen. Hur den nådde dit är dock en öppen fråga, men det är svårt att tänka sig annat än att någon inom fakulteten "läckt" såväl Mobergs namn som röstsiffrorna – ingen av dem alltså protokollförda.

Hur gick det då med Holmbergs skrivelse? Jo, efter att först ha bordlagts togs den upp igen först den 23 maj – bara någon vecka före promotionen – och resulterade

Protokoll. Olle Holmberg. Sid. 9 136.
*Med anledning av kanslers vägnar till utskrift
 på den 13 de mars 1901 utgitt af den af V. Holmberg
 de de i fråga om utskrift af utskriften till Kans.*
 Humanistiska fakulteten vid Lunds universitet för
 härmed i underdånighet göra följande framställning.
 Enligt universitetsstatuterna § 41, mom. 3 skall
 fråga om utseende av hedersdoktorer vid universite-
 ten underställas kanslers prövning. Denna prövning
 kan, synes det, icke gälla annat än antingen frågan
 om huruvida hedersdoktorer vid det ifrågavarande
 tillfället öfverhuvud taget bör utses, eller frågan
 om huruvida de till hedersdoktorer utsädda personer
 fylla de krav som ~~föra~~ kunna ställas på en heders-
 doktor 1. ur vetenskaplig synpunkt, 2. i fråga om
vande.
 Då det i allmänhet icke kan antas att kanslern
 äger den vetenskapliga specialkunskaper eller den
 personkänedom som sätter honom i stånd att bättre
 än fakultet eller sektion bedöma en till hedersdok-
 tor utsedd persons kvalifikation, ~~och~~ måste ~~vid~~
 visshet kunna inträda rörande frågan vari kanslers
 prövning av fakultets eller sektion ~~beslut~~ ^{beslut}
 hedersdoktorer skall bestå, och Humanistiska fakulte-
 ten hemställor att Kungl. Maj:ts wille i en förkla-
 ring till universitetsstatuterna § 41, mom. 3
 närmare bestämma arten av det åliggande som i där
 berörda hänseende påvilar universitetskanslern.

Litteraturprofessor Olle Holmberg
 av allt att döma hastigt ihopsatta
 skrivelse rörande kanslerns vetorätt
 i hedersdoktorsfrågor. Bildkälla:
 Lunds universitetsarkiv.

då i ett massivt avslag. Endast filosofen Gunnar Aspelin röstade för Holmbergs förslag medan två ledamöter lade ned sina röster och återstående 18 – lika många som tidigare alltså tydligen röstat för att göra Moberg till hedersdoktor, röstade mot att avsända skrivelsen.⁸⁵

Därmed var frågan om Mobergs vara eller icke vara som hedersdoktor rimligen över för Lunds universitets del. Så dock icke för Moberg själv! Bara två år senare kom nämligen ett motsvarande förslag från humanistiska fakulteten i Uppsala, och än en gång kunde pressen rapportera att kanslern – nu dock inte Thomson utan hans efterträdare Harald Cramér – svarat nekande. Denna gång dock inte av några principiella skäl utan blott formella: fakulteten hade inte varit beslutsför vid sitt möte. Ett nytt sammanträde fick därför hastigt sammankallas, varefter kanslern raskt fastställde dess beslut. Vid det laget hade dock Moberg själv redan offentligen förklarat att han inte hade för avsikt att ta emot utmärkelsen, vilket han heller inte gjorde.⁸⁶

Även om Moberg alltså synes ha hyst betydligt mindre klivna känslor inför ett hedersdoktorat än Strindberg kan man konstatera att även han tycks ha fått litterär inspiration av själva företeelsen. Redan 1962 meddelade han pressen att han påbörjat en pjäs med namnet *Doktorshatten*, med vilken han skulle arbeta vidare under decenniet. Pjäsen kretsar kring diktaren Roland – åtminstone delvis ett alter ego till författaren – och dennes tvekan inför att acceptera den nämnda ärebetygelsen; en tvekan som i åtminstone ett utkast slutar med att han sätter sin doktorshatt på en fågelskrämma. Till skillnad från Strindbergs promotionsrelaterade arbeten blev *Doktorshatten* dock aldrig klar.⁸⁷

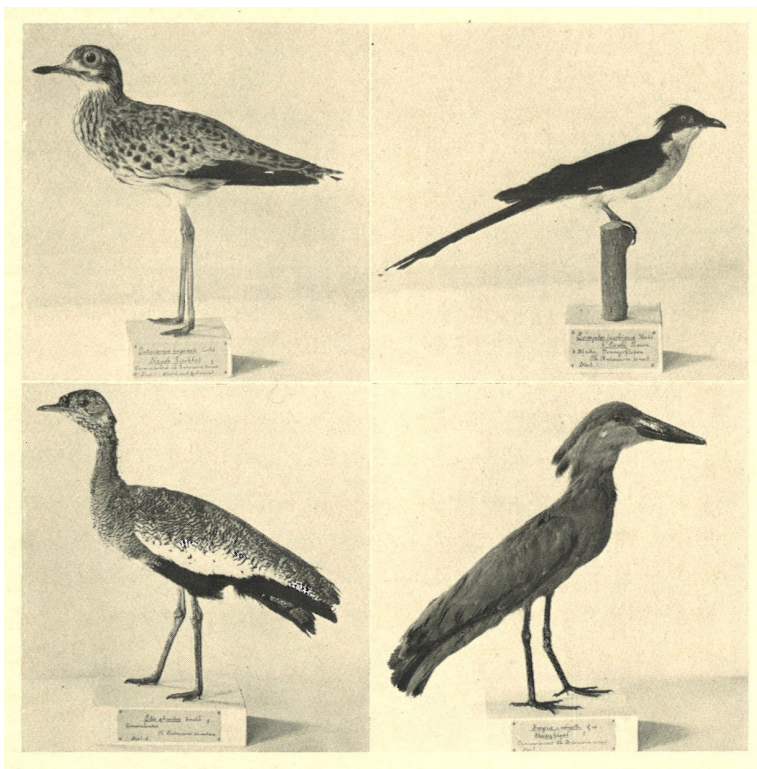
Doktor efter sin död

Som nämnts hade valet av hedersdoktorer vid universitetsjubileet 1868 en uttalat skandinavistisk prägel. Detta hindrade dock inte att även ett par personer från mer avlägsna platser än Norden fanns med på listan över hedrade, nämligen i form av

exilsvenskar verksamma på andra håll i världen. Det var den filosofiska fakulteten som hade valt ut två sådana namn, av vilka ett var den berömde svenskamerikanske uppfinnaren John Ericson, för eftervärlden väl mest känd som propellerns skapare. Ericson hade inte möjlighet att närvara personligen men tackade för äran att ha blivit promoverad absens genom att skicka en nyskriven vetenskaplig artikel "om solvärmens användande som mekaniska drifkraft", vilken kunde publiceras i universitetets årsskrift för jubelåret.⁸⁸

För att hitta sin andre internationellt verksamme svenske hedersdoktor hade fakulteten däremot tittat i ett helt annat väderstreck och efter en i dag betydligt mer bortglömd man: Charles John (eller Carl Johan) Andersson. Denne hade en ovanlig bakgrund. Han var född 1827 i Värmland som utomäktenskaplig son till en svensk kvinna av allmoget, Kajsa Andersson, och en brittisk björnjägare och natur- och reseskildrare, Llewellyn Lloyd, vilken kommit att tillbringa större delen av sitt vuxna liv i Sverige.⁸⁹ Även om Lloyd aldrig gifte sig med modern tog han uppenbarligen ansvar för sin son, lärde honom engelska och såg till att han kunde gå i läroverk och sedermera även, år 1847, inskrivas som student i Lund. Här förblev han dock bara en termin, troligen för att fortsatta studier låg utanför faderns finansieringsmöjligheter. Genom förmedling av en av faderns vänner lyckades den, liksom fadern, mycket djur- och naturintresserade Andersson dock i stället få följa med en expedition till Sydafrika, och det var som upptäcktsresande, zoologisk samlare och skicklig konservator i denna från Lund så avlägsna del av världen som han skulle komma att göra sig ett namn inom naturvetenskapen. Därvid glömde han uppenbarligen inte sin korta tid som student i Lund: år 1866 erhöll universitetets zoologiska museum till sina samlingar från honom 390 skinn från runt 130 afrikanska fågelarter.⁹⁰

Det är därför inte förvånande att Andersson – både i egenskap av internationellt känd naturforskare och donator till sitt gamla *alma mater* – fanns bland de namn som naturvetarna inom filosofiska fakulteten ville hedra vid det stora jubileet, och en

Ett urval av de fåglar som Charles John Andersson skickade till Lunds universitet från sina upptäcktsfärder i Sydafrika. Övre raden: kapsk tjockfot och en gök från Ovambofloden. Nedre raden: svart- och vitvingad trapp respektive skuggfågel. Bildkälla: boken *Lyckan min motståndare* (1938).

kallelse till hedersdoktorat avsändes alltså. Bara för att – dagen efter denna avgång med posten – följas av beskedet att Andersson avlidit nere i Sydafrika redan i juli föregående år!

En sådan något makaber fadäs hade man ju möjligen kunnat tycka att fakulteten hade önskat att ligga lågt med, men när den officiella listan över hederspromovender i början av maj presenterades i *Lunds Weckoblad* ingick där en fyllig fotnot av följande lydelse:

Bland svenske män, som faculteten ernat tilldela sin högsta wärdighet war äfwen wår utmärkte naturforskare och Afrikaresande Charles Anderson, men som bekant har hans död förhindrat werkliggörandet af denna afsigt. Han war redan död då faculteten war första gången samlad för att nämna dem, som borde wid detta tillfälle ihågkommas.⁹¹

Med tanke på de mycket nära banden mellan universitetet och *Lunds Weckoblad* – tidningen tryckts på det akademiska boktryckeriet och flera universitetslärare och andra framträdande akademiker medverkade regelbundet som skribenter i den⁹² – kan denna uppgift knappast ha influtit i spalterna utan fakultetens eget önskemål, så uppenbarligen ansåg man det mer angeläget att uppmärksamma sin goda vilja att belöna den avlidne än att dölja sin egen brist på uppdatering. Och gott så: den som skriver dessa rader hade för några år sedan förmånen att få vara med om en exklusiv visning av några av den postume hedersdoktors skänkta fågelskinn i samband med att en liten grupp Anderssonentusiaster besökte universitetets biologiska museums magasin, och kan därför vittna om att dessa ännu skattas och vårdas.

Filosofiska fakultetens nypromoverade doktorer vid universitetsjubileet 1918. Kronprins Gustaf Adolf ses strax till vänster om mitten med uppfinnaren Gustaf Dalén (i mörka glasögon) precis till höger om sig. Längst ut till vänster i den främre raden ses kapellmästaren Alfred Berg – mannen som möjligen vann sitt hedersdoktorat genom utpressning! Bildkälla: Lunds universitetsbibliotek.

De dubbelt hedrade

Om Charles John Anderson hade oturen att dö för tidigt för att alls hinna bli hedersdoktor så har det i gengäld funnits en handfull personer som levtt länge nog för att inte bara hinna bli heders- utan även jubelhedersdoktorer.

Redan 1868 års kunglige doktor, kung Oscar, fick förvisso i sinom tid uppleva äran av en "förnyad lager" till minne av sin ursprungliga bekransning. Den utdelades dock inte fulla 50 år senare utan blott 25; ett udda och rätt unikt arrangemang som betecknats som kungen blev "silverjubeldoktor".⁹³ Även Oscars sonson Gustaf VI Adolf tilldelades senare en sådan förnyad hederslager efter en kortare period än ett halvsekel. Han hade – säkerligen inte minst i sin dåvarande egenskap av hertig av Skåne – promoverats till filosofie hedersdoktor som 36-årig kronprins vid jubiléet 1918. Sin nästa krans gav honom universitetet sedan efter ett så udda antal år som 33, alltså 1951. Härvid torde dock hans trontillträde året innan haft större betydelse än någon mer matematisk grund.⁹⁴ Till skillnad från sin farfar skulle Gustaf Adolf dock efter detta fortsätta att leva länge nog för att verkligen även hinna uppleva 50-årsjubileet av sin ursprungliga upphøjelse och som sådan vid universitetsjubileet 1968 bli bekransad som universitetets första jubelhedersdoktor någonsin.

Även utan den fördel som en kunglig börd rimligen torde innebära för att relativt ung kunna bli hedersdoktor finns det dock ytterligare några personer som lyckats uppnå denna ovanliga dubbelära. Av dessa figurerade inte mindre än två stycken parallellt vid den teologiska promotionen 1973: den 89-årige tidigare biskopen i Stockholm Manfred Björkquist och den 90-årige danske exegeten och filologen Johannes Pedersen. Fyra år senare, 1977, blev den då 93-årige skalden och akademiledamoten Anders Österling jubelhedersdoktor vid filosofiska fakulteten (dock absens).⁹⁵

Den femte och hittills senaste lundensiska jubelhedersdoktorn är också en av de internationellt mest namnkunniga. Det var den ovannämnda juris hedersdoktorn

Ruth Bader Ginsburg kreeras till juris jubelhedersdoktor 2019. Promotor är professor Mats Tjernberg. Längst till höger ses rättshistorikern Elsa Trolle Önnerfors som fakultetsmarskalk. Bildkälla: Juridiska fakulteten (Foto: Niklas Björling).

från 1969, Ruth Bader Ginsburg, som så sent som 2019 kunde kreeras till denna sällsynta grad (av praktiska skäl dock inte vid den ordinarie promotionen i Lund utan vid en särskild ceremoni på Svea hovrätt i Stockholm i samband med att hon kort besökte denna stad).⁹⁶ Ginsburg innehar därmed en dubbel pionjärställning vid Lunds universitet: inte bara blev hon en gång den juridiska fakultetens första kvinnliga hedersdoktor; hon blev även hela universitetets första kvinnliga jubelhedersdoktor (därtill torde hon, vid sidan av propelleruppfinnaren John Ericson, också vara en av ytterst få lundensiska hedersdoktorer vars liv har blivit spelfilm)!

Fredrik Tersmeden

Arkivarie vid universitetsarkivet och filosofie hedersdoktor promovendus

NOTER

1. *Nordisk familjebok*, bd 3 (Stockholm 1880), sp 1332. Artikeln är författad av biblioteksmannen och språkforskaren Knut Robert Geete vid Kungliga biblioteket.
2. "[Heders]-doktor" i *Svenska Akademiens ordbok*, webbversionen (läst 2023-04-18).
3. "Blandade underrättelser" i *Göteborgs Allehanda* 1843-01-18, s 3; den omnämnde hedersdoktorn var den österrikiske orientalisterna och historikern Jakob Philipp Fallmerayer (1790–1861).
4. Rubriklös notis i *Aftonbladet* 1841-02-05, s 2. Tidningen tillåter sig härvid att raljera en del med Peyrons utnämning, motiverad med hans "förtjenst om det vetenskapliga sambandet mellan Skandinavien och det öfriga Europa"; detta då man konstaterar att postgången veterligen inte "undergått någon stor förändring sedan han blef Öfverpostdirektör".
5. Pieter Dhondt: "Pomp and Circumstance at the University – The Origin of the Honorary Degree" i *European Review of History – Revue européenne d'histoire*, årg 20, nr 1 (2013), s 118, resp "Honorary Degrees – Early History" på Oxfords universitets hemsida (<https://www.ox.ac.uk/news-and-events/The-University-Year/Encaenia/Honorary-Degrees-Early-History>; läst 2023-04-18).
6. Georges Dilleman: "Revue d'histoire de la pharmacie Les docteurs honoris causa de l'Université René-Descartes présentés par la Faculté de Pharmacie de Paris" i *Revue d'histoire de la pharmacie*, årg 79, nr 290 (1991), s 283. Mottagare av hedersdoktoratet 1771 var astronomen och mångsysslaren John Winthrop. Man kan notera att på hemsidan för nuvarande Winthrop House vid Harvard så betecknas Winthrop inte som vare sig landets eller lärosätets förste hedersdoktor generellt utan endast som Harvardts förste juris hedersdoktor (honorary LL.D.); se <https://winthrop.harvard.edu/history> (läst 2023-04-19).
7. Dhondt 2013, s 117f.
8. Dhondt 2013, s 117–121.

9. Fredrik Schrevelius (utg): *Lunds akademis constitutioner* (Lund 1832), s 85.
10. För utförligare uppgifter och källor om denna promotion hänvisar förf till sin tidigare artikel "Lunds universitets första promotion – ett 352- och ett 350-årsjubileum" i *Lunds universitets doktorspromotion – Lunds domkyrka 3 juni 2022* (Lund 2022), främst s 126f.
11. Se Torgny Nevéus båda verk *En akademisk festsed och dess utveckling – Om promotioner vid Uppsala universitet* (Acta universitatis Upsaliensis C 50; Uppsala 1986), s 19–22, 24ff & 34 ff, resp *Honoris causa – Promotioner, hedersdoktorer och hedersmedlemmar vid Uppsala universitet 1800–2000* (Acta universitatis Upsaliensis C 67; Uppsala 2000), s 9f. Se vidare Hilding Pleijel: *Teologie doktorer vid Lunds universitet 1910–1960* (Lund 1960) vars inledande historik behandlar förhållandena i såväl Lund som Uppsala.
12. Pleijel 1960, s 5f; Hjalmar Holmquist: *Inbjudning till teologie doktorspromotion vid Lunds universitet fredagen den 31 maj 1912 i Lunds domkyrka* (Lund 1912), s 11f; Bror Olsson: *Doktorspromotioner i Lund* (Föreningen Det gamla Lunds årsskrift XXIX; Lund 1947), s 99.
13. *Kongl Maj:ts Nådiga Statuter för Universiteterna i Upsala och Lund* (SFS 1852:20; Stockholm 1852), § 128; Nevéus 1986, s 33.
14. Pleijel 1960, s 7; Holmquist 1912, s III; Olsson 1947, s 18 resp 99.
15. Olsson 1947, s 73f; Nevéus 1986, s 35f.
16. Nevéus 1986, s 69; Olsson 1947, s 73. Det parallella utnämmandet av kungligt utsedda doctores bullati i Uppsala fortsatte dock fram till 1927; se Nevéus 1986, s 71.
17. Holmquist 1912, s IIIf.
18. Fredrik Böök: *Esaias Tegné – En levnadsteckning utarbetad på uppdrag av Svenska Akademien* (Stockholm 1946), s 271; Carl Fehrman: "Lärdomens symboler" i *Lundaforskare föreläser 12* (Lund 1980), s 107.

19. Nevéus 2000, s 10.
20. Holmquist 1912, s IIIf.
21. Men däremot icke Sveriges förste, ty i Uppsala hade man redan 1911 kreerat två teologie hedersdoktorer enligt de nya reglerna; se Nevéus 1986, s 69.
22. Nevéus 1986, s 103.
23. Nevéus 2000, s 12.
24. Jag tackar docenten i historia vid Helsingfors universitet John Strömberg, som vänligen meddelat mig dessa uppgifter.
25. Olsson 1947, s 58f.
26. Ibid.
27. Se promotor Albert Ernbergs historiska inledning i Juridiska fakultetens promotionsprogram från 1918, s III.
28. Skildringen av promotionen 1829 bygger, där ej annat angives, på följande källor: Gustaf Ljunggren "Skaldemötet i Lunds domkyrka 1829" i densammes *Smärre skrifter*, bd III (Lund 1881), s 105–122, Adam Oehlenschläger: *Erindringer*, bd 4 (Köpenhamn 1851), s 73 resp 79ff, samt Olsson 1947, s 68f.
29. Faxe befann sig i Stockholm som deltagare i den pågående riksdagen.
30. Dikten citeras efter Esaias Tegnér: *Samlade skrifter*, bd 3 (Stockholm 1848), s 181–188. Några förklaringar kan vara på plats: Göthe = den tyske skalden Johann Wolfgang Goethe; Hakon och Helge = syftar på två verk av Oehlenschläger: sorgspelet *Hakon Jarl hin Rige* (1807) resp diktverket *Helge* (1814); söndringens tid = de långa perioderna av återkommande krig mellan Sverige och Danmark som fått sitt slut 1814.

31. Elof Tegnér: *Ur Esaias Tegnér's papper – Urval af samtida bref till Esaias Tegnér* (Stockholm 1882), s 309 resp not s 490. I Oehlenschläger 1851, s 81, hävdar mottagaren själv att det skulle ha varit ett diplom "som Doctor i Philosophien", men rimligen måste det i praktiken ha varit som filosofie magister – jfr vad som tidigare sagts om magister- kontra doktorsgrad för filosofer respektive övriga fakulteter.
32. *Lunds universitets andra secularfest maj 1868* (Lund 1868), s 64.
33. Ibid.
34. a a, s 65.
35. Esaias Tegner: "Lund för femti år sedan" i *Under Lundagårds kronor – En minneskrans vid tvåhundra femtioårsfesten af gamla studenter* (Lund 1918), s 487.
36. M. S. [Maximus Videkind af Schultén]: *Minnen från en resa till Jubelfesten i Lund våren 1868* (Helsingfors 1868), s 27.
37. Helesine Ljunggren: "Två akademiska fester i Lund" i *Hågkomster och livsinytryck av svenska män och kvinnor – Sjunde samlingen* (Uppsala 1926), s 92. "En av rikets herrar" var en hederstitel som införts av Gustaf III och vars innehavare räknades lika i rang med ledamöter av riksrådet (regeringen). Den utdelades främst under 1700-talet och hade slutligen formellt avskaffats i början av just 1868, så det är möjligt att Ljunggren härmed helt enkelt avser någon hög representant för hovet, regeringen e dyl snarare än en innehavare av den formella titeln. Vissa innehavare av den senare fanns dock ännu vid tiden, däribland den vid tillfället nyss avreste universitetskanslern, greve Gustaf Adolf Sparre.
38. "Jubelfesten" i *Lunds Weckoblad* 1868-05-30.

39. Siffrorna kommer från den sammanställning jag har gjort i min och Pieter Dhondts artikel "The Bicentenary of the University of Lund in 1868. A Low Point in Scandinavian Cooperation or a Rebirth?" I Pieter Dhondt (red): *National, Nordic or European? Nineteenth-Century University Jubilees and Nordic Cooperation* (Leiden & Boston 2011), s 129. Olsson 1947, s 100, uppger antalet medicine hedersdoktorer till 15, men kontroll mot de uppgifter som finns tryckta såväl i det berörda promotionsprogrammet som i *Lunds universitets andra secularfest...* 1868, s 61, bekräftar siffran 14.
40. Olsson 1947, s 99ff.
41. [Carl Johan Schlyter (som "Promotor")]: *Till beivstande af den högtidlighet, hvarmed, under Carolinska universitetets tvåhundraårs-fest, aderton lagfarné män komma att promovéras...* (Lund 1868), s 26f.
42. Tersmeden & Dhondt 2011, s 127ff
43. *Inbjudning till doktorspromotioner som vid universitetet i Lund anställas den 31 maj 1941* (Lund 1941), s 21.
44. De organisatoriska uppgifterna i detta och närmast följande stycken bygger på den senaste versionen av Lunds universitets arkivbeskrivning (dnr V 2023/444). Uppgifterna om de första hedersdoktorerna inom respektive fakultet bygger, där ej annat angives, på de tryckta programbladen från respektive promotion. För att inte onödigt överflöda texten med fotnoter görs inte enskilda hänvisningar till respektive program, vilka ändå lätt kan identifieras genom de i löptexten angivna årtalen.
45. Se denna lista över hedersdoktorer: <https://www.sam.lu.se/om-fakulteten/hedersdoktorer>. Man bör dock beakta att motsvarande listor hos två av samhällsvetarnas systerfakulteter uppenbarligen inte är kompletta utan börjar med ett till synes godtyckligt valt startår (humanisternas 1976 och naturvetarnas 1996), så åtminstone teoretiskt skulle man kunna tänka sig att samhällsvetarnas lista också saknar några år från fakultetens tidigaste historia.

46. Skotte Mårtensson & Mats Nyberg: *50 år med LTH – En fingervisning om teknik* (Lund 2011), s 37.
47. "Hedersdoktorer genom åren" på LTH:s hemsida (<https://www.lth.se/omlth/hedersdoktorer/hedersdoktorer-genom-aaren/>), läst 2023-05-08).
48. I vart fall i dess nuvarande form. Som nämnts ovan hade en självständig ekonomisk fakultet existerat redan 1961–1964; av naturliga skäl hann denna dock aldrig genomföra någon promotion och är således av mindre intresse i just detta sammanhang.
49. På Ekonomihögskolans hemsida finns en förteckning över ekonomie hedersdoktorer ända tillbaka till 1968 (det tidigaste namnet är där Herbert Simon; se <https://www.ehl.lu.se/om-ekonomihogskolan/ekonomihogskolan-i-korthet/hedersdoktorer>); personerna på denna lista fram t o m 2005 promoverades dock alltså formellt inom ramen för den samhällsvetenskapliga fakulteten.
50. Det kan här nämnas att den konstnärliga fakulteten är den som på sin hemsida håller sig med den mest fylliga och utförliga listan över alla sina hedersdoktorer: <https://www.konstnarliga.lu.se/vara-hedersdoktorer>.
51. Ofta anges Hedda Andersson i stället för den Hildegard Björck som inskrevs några månader tidigare men sedan tämligen snart avbröt sina studier. Se härom artikelförf:s kapitel om Björck i hans bok *Lundensare – Universitetsöden under fyra århundraden* (Lund 2018), s 123.

52. Historikern Birgitta Odén var 1965 den första kvinnan att bli professor vid Lunds universitet. När den tidigare fristående tekniska högskolan i Lund år 1969 införlivades i universitetet 1969 medföljde därvid professorn i byggnadsfunktionslära Carin Boalt som utnämnts redan 1964. För att ytterligare komplicera frågan så hade lundaendokrinologen Dora Jacobsohn även hon blivit professor redan 1964, dock inte i form av en ordinarie professor vid universitet utan genom hedersutmärkelsen "professors namn" från regeringen; se härom artikelförf:s kapitel "Women's accession to Lund University – With special focus on medicine, science, technology and mathematics" i L. Taylor, M. C. Zalis, & P. Veiga Crespo (red): *The XX Factor: Women IN Great Sciences (WINGS) at Lund University* (Lund 2016), s 22.
53. Liksom i föregående avsnitt om de tidigaste hedersdoktorerna inom respektive fakultet källhänvisar jag inte heller här till vart och ett av de enskilda promotionsprogrammen. Berört årtal framgår av löptexten.
54. Uppgifterna om Leijonhufvud bygger, där ej annat anges, dels på Bertil Broomés artikel om henne i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 22 (Stockholm 1977–79), s 495f, dels på 1937 års promotionsprogram, vari ett kort cv meddelas.
55. Protokollen innehåller endast en enda mening i ärendet: "Fakulteten beslöt hos Kanslern för Rikets universitet utverka tillstånd att utnämna fem [urspr troligen tre, som dock senare har ändrats till fem] personer till filosofie hedersdoktorer, varom i protokollet skulle framdeles göras närmare anteckningar. Några sådana senare anteckningar förekommer dock inte annat än att man vid nästa sammanträde konstaterar att promotionen hade avhållits "i enlighet med särskilt utfärdat program"; Lunds universitetsarkiv (LUA): Filosofiska fakultetens arkiv, vol A 1 A:109 (Fakultetens protokoll 1936–1937), protokoll 1937-04-13 (§ 64) resp 1937-05-31 (§ 65). Förf har ej kunnat återfinna någon arkivkopia av den till kanslern ställda begäran eller andra interna dokument där de föreslagna namnen och eventuella motiveringar förekommer.
56. LUA: Kansliets arkiv 1930/31–1964, vol F 1 DB:1 (promotionshandlingar 1937–1939).

57. Om Levinsson, se Ulla Lindström: "Margit R Levinson" i *Svenskt biografiskt lexikon* (bd 22 (Stockholm 1977–1979), s 667.
58. Om Holmström, se Maria Småberg: "Britta Holmström" i *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon* (www.skbl.se/sv/artikel/BrittaHolmstrom0), läst 2023-05-07.
59. Om Thunberg, se Hanna Stenström: Sara Anne-Marie Thunberg" i *Svenskt kvinnobiografiskt lexikon* (www.skbl.se/sv/artikel/AnneMarieThunberg), läst 2023-05-07.
60. "Första kvinnliga hedersdoktor utsedd vid LTH 2003" (pressmeddelande från Lunds universitet 2003-02-18 återgivet hos forskning.se: <https://www.forskning.se/2003/02/18/forsta-kvinnliga-hedersdoktor-utsedd-vid-lth-2003/#>), läst 2023-05-07.
61. Ser man till den i en tidigare not nämnda lista över hedersdoktorer som finns på Ekonomihögskolans hemsida upptar denna visserligen två tidigare kvinnonamn – Valborg Ryde (1985) och Margareta Holgersdotter Dahlberg (senare Nilsson, 1987) – men dessa promoverades alltså under den tid då ekonomerna tillhörde samhällsvetenskaplig fakultet. De finns också helt korrekt upptagna även på motsvarande lista hos samhällsvetenskapliga fakulteten (jfr not 45)".
62. Nevéus 2000, s 16, 29 och 30f.
63. "Fakta om hedersdoktorer" på Göteborgs universitets hemsida (https://www.medarbetarportalen.gu.se/akademiska_hogtider/doktorspromotion/Hedersdoktorer/Fakta_om_hedersdoktorer/), läst 2023-05-07.
64. Alf Sagnér (red): *Student i Lund – En halvsekelkrönika*, bd 2 (Malmö 1958), s 141.
65. Carlhåkan Larsén: "Alfred Berg (1857–1929)" (2015) på *Levande musikarv*: <https://levandemusikarv.se/tonsattare/berg-alfred/> (läst 2023-04-20)
66. Se verkförteckningen i Bergs artikel i *Svensk biografiskt lexikon*, bd 3 (Stockholm 1922), s 365.

67. Den återstående ledamoten av redaktionskommittén (utöver huvudredaktören Alf Sagnér, som verkar ha varit en renodlad förlagsman) var tonsättaren och musikkritikern Sten Broman, som dock var född 1902 och därmed något för ung för att ha haft insiderkunskaper från 1918 års studentliv. I sina memoarer, *Upplevelser av 1900-talet – Första kvartsseket* (Stockholm 1983), s 185f, har han betecknande nog också betydligt mer att säga om sin fars 50-årsfirande än om det ungefär samtida universitetsjubileet, vilket avhandlas mycket kort (ehuru Bergs kantat omnämns).
68. Rörande Sjögrens generella roll i studentlivet, se dennes egen redogörelse i den sedermera i bokform publicerade artikelserien *10-tals student* (Akademiska Föreningens årsbok 1993; Lund 1994).
69. Axel Bergstrand: "På Fader Bergs tid" i Folke Bohlin, Jonas Jonsson & Carlhåkan Larsén (red): *Studentsångarna i Lund 150 år* (Föreningen Gamla Lunds årsskrift 63; Lund 1981), s 58.
70. LUA: Filosofiska fakultetens arkiv 1666–1956, vol A 1:90 och 91 (fakultetens protokoll 1917/18 resp 1918/19): protokoll 1918-05-08, § 74, resp 1918-09-03, § 12.
71. Riksarkivet (RA): Kanslersämbetets för rikets universitet arkiv, vol E II b:28 (Avgjorda ärenden: Lunds universitet 1918). Det bör i sammanhanget dock nämnas att Berg inte utgör det enda tillägget. Ytterligare två namn finns med på den kompletterande listan: generallöjtnanten Johan Gustaf Björlin och den danske professorn Verner Dahlerup.
72. K Arne Blom & Ulf Hjelmqvist: *Från bondbröllop till olympiska förspel – Om studentkarnevaler fram till 1912* (Föreningen Gamla Lunds årsskrift 60; Lund 1978), s 106; Olof Larsson: "Studenternas Strindbergbyst" i *Gamla Lund-nytt* nr 3 2020, s 11, resp Torsten Eklund (red): *August Strindbergs brev*, bd 13 (Stockholm 1972), s 275.
73. August Strindberg: *Samlade verk – Nationalupplaga, del 59:2: Ockulta dagboken (2). Faksimil av handskriften* (Stockholm 2012), pag 112v.

74. Gunnar Brandell & Björn Meidal (red): *Strindberg i offentligheten 1899–1906* (Uppsala 1981), s 310.
75. August Strindberg & Björn Meidal (red): *Samlade Verk – Nationalupplaga, del 68: Tal till svenska nationen. Folkstaten. Religiös renässans. Tsarens kurir* (Stockholm 1988), s 296f.
76. Kjell Å Modéer: "Synen på litterära advokater från Strindberg till Westö" (otryckt föredrag i Strindbergsällskapet i Lund 2015-01-22; tillgängligt via Modéers hemsida <https://kjellamodeer.wordpress.com/lecturesforedrag/>).
77. August Strindberg & Karl-Åke Kärnell (red): *Samlade Verk – Nationalupplaga, del 12: Det nya riket. Skildringar från attentatens och jubelfesternas tidevarv* (Stockholm 1983), s 117, resp Strindberg & Meidal 1988, s 89f.
78. "Thomson stoppar Moberg" i *Svenska Dagbladet* 1958-04-30, s 3 och 9. Kanslerns makt att fastställa - och även neka - fakulteternas val av hedersdoktorer avskaffades slutligen år 1964; se Nevéus 1986, s 104.
79. Jens Liljestrand: *Mannen i skogen – En biografi över Vilhelm Moberg* (Stockholm 2018), s 474 resp 460 (om domen)
80. Liljestrand 2018, s 511f.
81. "Kanslern visar inte aktning mot fakultet" i *Svenska Dagbladet* 1958-05-12.
82. "Debatten om juristerna och nyhetsorganen" i *Svenska Dagbladet* 1958-06-15.
83. LUA: Filosofiska fakulteternas arkiv 1956–1964, vol A 1 A:2 (Filosofiska fakulteternas och humanistiska fakultetens protokoll 1957–1958), protokoll 1958-03-07 § 103, 1958-03-14 § 110 & 1958-04-11 § 136 med bilaga. Förf har även gått igenom fakultetens s k inläggande handlingar för 1958 (vol A 3:1), vilka dock inte innehåller något rörande promotionen.
84. LUA: Filosofiska fakulteternas arkiv 1956–1964, vol A 1 A:2 (Filosofiska fakulteternas och humanistiska fakultetens protokoll 1957–1958), bilaga 136 till protokoll 1958-04-24.

85. LUA: Filosofiska fakulteternas arkiv 1956–1964, vol A 1 A:2 (Filosofiska fakulteternas och humanistiska fakultetens protokoll 1957–1958), protokoll 1958-04-24 § 136 resp 1958-05-23 § 148.
86. Se Liljestrand 2018, s 542 resp följande artiklar i *Svenska Dagbladet*: "Nytt promotionsstopp för Vilhelm Moberg" (1960-05-10), "Snabbt beslut om doktoraten" (1960-05-14), "Fakulteten inbjuder Moberg trots hans avböjande besked" (1960-05-15) resp "Mobergs nej i telegram till Uppsala" (1960-05-20).
87. "'Sagoprinser' gav Moberg mycket att 'ställa till rätta'" i *Svenska Dagbladet* 1962-01-17; Liljestrand 2018, s 565 resp 599ff.
88. *Lunds universitets års-skrift för år 1868 III: Afdelningen för matematik och naturvetenskap* (Lund 1868–1869), s 1–13.
89. För de biografiska uppgifterna om Andersson och hans far hänvisas genomgående dels till J P R Wallis biografi över Anderson, *Lyckan min motståndare – Carl Johan Andersson, lundastudent och negerkung* (Stockholm 1938) samt till de bådas artiklar i *Svenskt biografiskt lexikon*, bd 1 (Stockholm 1918), s 705, resp bd 24 (Stockholm 1982–1984), s 74f.
90. Se härom Bertil Hanströms svenska förord till Wallis 1938, s 12.
91. "Jubelfesten" i *Lunds Weckoblad* 1868-05-12.
92. Se härom Pontus Sjöbeck bidrag "Något om Lunds Weckoblad och dess siste redaktör" i *Under Lundagårds kronor – Andra samlingen* (Lund 1921).
93. Nevéus 1986, s 156.
94. I promotionsprogrammet, s 4, motiveras den förnyade hedersbevisningen dock med majestätets "storartade verksamhet inom vetenskaplig forskning".
95. Uppgifterna i detta och föregående stycke bygger där ej annat anges, på promotionsprogrammen för respektive år.
96. Helga Heun: "Ruth Bader Ginsburg kreerad till jubelhedersdoktor"; nyhetsartikel på LU:s hemsida 2019-05-08. (<https://www.lu.se/artikel/ruth-bader-ginsburg-kreerad-till-jubelhedersdoktor>), läst 2023-05-09.